

Aanvulling op het gestelde over het scheiden van Papegaaienkuikens

in Rapport 428 van de WUR (Scheiden van Dieren), januari 2011.

Samenvatting

Papegaaien (papegaai-achtigen) horen tot de hoogst-ontwikkelde vogelsoorten. Het zijn intelligente dieren met een sociaal complexe leefwijze en met een natuurlijke levensverwachting van vele tientallen jaren. Bij deze soorten is vooral de periode waarin ze nog niet zelfstandig kunnen eten zeer bepalend voor hun vermogen om in hun latere leven evenwichtig te functioneren. Het is de periode waarin ze, net als elke andere hogere diersoort, van hun ouders leren hun sociale rol te bepalen ten opzichte van soortgenoten en ten opzichte van andere levende wezens.

Het is dan ook niet verbazingwekkend dat papegaai-achtigen die van hun ouders worden gescheiden vóór de fase van 'zelfstandig kunnen eten', ernstige gedragsproblemen kunnen ontwikkelen. Zodra ze de fase van geslachtsrijpheid bereiken, willen de dieren banden aangaan met soortgenoten. Ze richten zich op degenen die hen in de eerste fase van hun leven grootbrachten. Ze uiten zich daarbij in door de mens niet-begrepen toenaderingsgedragingen en krijgen daarop een door het dier niet-begrepen respons.

Deze miscommunicatie leidt tot ernstige welzijnsaantasting voor het dier. Het dier vertaalt zijn frustraties enerzijds in agressie naar de mens en anderzijds in fysiek disfunctioneren en depressies. De dieren worden onhandelbaar, soms zelfs gevaarlijk voor huisgenoten, of ze verpieteren. Vaak is het een combinatie van beide.

Voor zover ze niet voortijdig omkomen, maar in de opvang belanden, blijken het dieren te zijn die niet in staat zijn tot normale communicatie met soortgenoten. Het zijn psychisch en sociaal gehandicapte ontheemde dieren. Ze kunnen slechts ten koste van veel inspanningen en geduld tot 'aanvaardbaar functioneren als papegaai' worden gebracht. Ze zijn door de voortijdige scheiding van hun ouders gedurende een grote reeks van jaren, vaak zelfs levenslang, ernstig in hun welzijn aangetast.

Een beschaafde maatschappij zou dieren dit niet aan moeten doen. Kuikens van papegaai-achtigen zouden niet eerder van de ouders moeten worden gescheiden dan nadat ze minimaal in staat zijn zelfstandig te eten.

Grove aantasting van welzijn

Uit tal van studies blijkt inmiddels hoe groot het belang is van contact met de ouders in die eerste levensfase. Na het uitbroeden van een legsel is het voor de socialisatie en het aanleren van soortspecifiek gedrag essentieel dat de jongen nog in de nabijheid van nestgenoten en ouders verblijven. Zeker tot de leeftijd waarop ze zelfstandig kunnen eten (*'Patterns of Behavior: Konrad Lorenz, Niko Tinbergen, and the founding of ethology'*, Burkhardt, 2005).

De kweekmethode (opfokmethode) heeft een duidelijke invloed op het gedrag van papegaaien. Met de hand groot gebrachte papegaaien neigen beduidend vaker tot het vertonen van problematisch gedrag dan door de ouders grootgebrachte vogels (*'The influence of the breeding method on the behaviour of adult African grey parrots'*, Schmidt, Doherr & Steiger, 2005; *'The welfare and suitability of parrots as companion animals :a review'*, Engebretson, 2006).

Kuikens die voortijdig van de ouders worden gescheiden groeien minder snel en handopfok beïnvloedt de seksuele inprenting. Deze vogels verkiezen sociaal contact met mensen boven contact met soortgenoten (*'Hand-rearing: Behavioral Impacts and Implications for Captive Parrot Welfare'*, Fox 2006; *'The poultrification of parrots: Has the bird biz shot itself in the foot'*, Blanchard, 2000; *'Behaviour and behavioural diseases in psittacine birds'*, Hooimeijer, Pericard 2009).

Ervaringen op jonge leeftijd hebben een groot effect op de ontwikkeling van neofobie (*'The effect of early environment on neophobia in orange-winged Amazon parrots'*, Fox & Millam, 2004). Huisvesting met soortgenoten kan stereotyp gedrag voorkomen, heeft een zeer positief effect op de kwaliteit van leven en het welzijn van jonge papegaaien in gevangenschap en heeft geen negatieve invloed op de relatie van de papegaaien met mensen (*'Isosexual pair housing improves the welfare of young Amazon parrots'*, Meehan, Garner&Mench, 2002; *'Taming Parent-reared Orange-winged Amazon Parrots by Neonatal Handling'* - Aengus & Millam 1999, *'Socialization in spectacled parrotlets: how juveniles compensate for the lack of siblings'*, Wanker, 1999).

Aanpassingen aan gevangenschap worden beïnvloed door de kwaliteit en wijze van grootbrengen van de jonge vogels (*'Handler Attitude and Chick Development'*, Cramton, 2006).

Een bijkomend probleem is dat handopfok nadelige consequenties heeft voor de fysieke ontwikkeling van de jonge vogels. Ze blijven achter in lichaamsgewicht en zijn minder sterk en vitaal (*'Medical Problems Because of Management Failures in Aviculture'*, Hooimeijer, 1999). Onderzoek heeft aangetoond dat er een relatie is tussen handopfok en het voorkomen van skeletafwijkingen zoals Rachitis. (*'Development of the skeleton and feathers of dusky parrots (Pionus fuscus) in relation to their behaviour'*, Harcourt-Brown, 2004)

Economisch belang?

Een veelgehoord argument is dat er een groot (?) economisch belang wordt gediend met de vroege scheiding van kuikens. Indien de kuikens pas van de ouders worden gescheiden nadat ze zelfstandig kunnen eten, zo stelt men, leidt dat tot een vertraging in het proces van handtam maken en worden de vogels later afgeleverd bij de consument. We komen daarmee in de ongelijksoortige afweging tussen dierenwelzijn en economie. Eigenlijk tussen ethiek en economie.

Er is hier echter sprake van een door de kwekers gecreëerde tegenstelling. Wie een goede band opbouwt met de oudervogels kan het proces van handtam maken al vanaf de eerste dag in het nest opstarten. Goed gesocialiseerde ouderdieren laten hun verzorgers toe bij de kuikens. Dat betekent wèl dat de kweker energie en aandacht zal moeten investeren in de oudervogels. Op zich is dat niet te veel gevraagd. Wie dieren houdt, heeft de morele plicht ernaar te streven dat die dieren zodanig gewennen aan hun verzorgers dat ze (zonder hun welzijn aan te tasten) te benaderen zijn in het kader van de doeleinden waarvoor ze worden gehouden. Daarmee kwalificeert zich de kweker die betoogt dat hij de eieren of kuikens moet weghalen 'omdat de ouders te schuw zijn'.

Een zwaarwegender economisch argument is dat kweekkoppels, na het verwijderen van de eieren of de kuikens, versneld over gaan tot een volgend legsel. Daarmee wordt 'het rendement' van kweekvogels verveelvoudigd. Deze overproductie van eieren gaat ten koste van de lichamelijke conditie en dus het welzijn van de moedervogel. Te vaak gaan waardevolle kweekvogels om deze reden verloren.

In onze maatschappij wordt deze wijze van omgaan met kweekvogels aanvaardbaar geacht voor de productie van dieren van de soorten met een 'geaccepteerd beperkt toekomstperspectief' (zoals legkippen en slachtkuikens). Waar het gaat om de productie van dieren die hun natuurlijke leven lang in balans met zichzelf en hun omgeving moeten kunnen leven, blijken de nadelen van deze productiemethode, vanuit dieren- en mensenwelzijnsoogpunt beschouwd, onaanvaardbaar.

Indien er een verbod komt de papegaaienkuikens te scheiden voordat ze zelfstandig kunnen eten, heeft dat een aantal zeer positieve gevolgen:

- voor een (groot?) deel van de ouderparen wordt de welzijnskwaliteit verbeterd omdat er een harmonieuzere band met hun verzorgers zal ontstaan;
- de toegenomen aandacht voor de kweekkoppels zal ongetwijfeld bijdragen aan het bereiken van een natuurlijker levensduur van de ouderdieren;

- er komt een einde aan de legbatterij-achtige houderijsystemen die in de huidige houderij-cultuur bij een aantal kwekers zijn ontstaan ('poultrification');
- de schade in termen van dierenwelzijn bij de aldus verkregen huiskamervogels wordt drastisch beperkt;
- eigenaren van huiskamervogels zullen meer en langer plezier beleven aan hun vogels, ook nadat deze geslachtsrijp zijn geworden.
- er zullen minder papegaaien vanwege gedragsproblemen worden aangeboden bij opvangcentra.

Uitzonderingen

Het zal altijd zo zijn, dat er in het belang van de soort of in het belang van de kuikens uitzonderingen moeten worden gemaakt. De voorbeelden zijn bekend. Echter, daar waar uitzonderingen noodzakelijk zijn, daar waar noodgedwongen moet worden gekozen voor handopfok van nog niet-zelfstandig etende kuikens, gelden strikte randvoorwaarden. Daar zal tevens een begeleidend plan voorhanden moeten zijn waarin vroegtijdige contacten met volwassen soortgenoten, desnoods met volwassen dieren van verwante soorten, verzekerd is.

In de projecten waar het uiteindelijke doel 'soortbehoud en herintroductie' is, weegt het "kennis maken met de cultuur van de soort", zo mogelijk, nog zwaarder dan bij de productie van huiskamervogels.

Literatuur

- W.L. Aengus, J.R. Millam - *Taming Parent-reared orange-winged Amazon parrots by neonatal handling*. Zoo Biology 18 (1999), p. 177-187
- S. Blanchard - *The poultrification of parrots: Has the bird biz shot itself in the foot?* Pet Bird Report 46 (2000)
- R.W. Burkhardt, Jr. - *Patterns of Behavior: Konrad Lorenz, Niko Tinbergen, and the founding of ethology*. University of Chicago Press (2005)
- B. Cramton - *Handler Attitude and Chick Development*, in: Luescher, Manual of Parrot Behavior (2006), p. 113-128
- M. Engebretson - *The welfare and suitability of parrots as companion animals: a review*. Animal Welfare 15 (2006), p. 263-276
- R. Fox - *Hand-Rearing: Behavioral impacts and implications for captive parrot welfare*, in: Luescher, Manual of Parrot Behavior (2006), p. 83-91
- R.A. Fox & J.R. Millam - *The effect of early environment on neophobia in orange-winged Amazon parrots (Amazona amazonica)*. Applied Animal Behaviour Science 89 (2004), p. 117-129
- N. Harcourt-Brown - *Development of the skeleton and feathers of dusky parrots (Pionus fuscus) in relation to their behaviour*. The Veterinary Record (2004) 154: 42-48
- J. Hooimeijer, J.M. Pericard - *Behaviour and behavioural diseases in psittacine birds*. Proceedings 15th FECAVA Eurocongress, Lille (2009)
- J. Hooimeijer - *Medical Problems Because of Management Failures in Aviculture*. Proceedings Annual Conference Association Avian Veterinarians, New Orleans (1999)
- C.L. Meehan, J.P. Garner, J.A. Mench - *Isosexual pair housing improves the welfare of young Amazon parrots*. Applied Animal Behaviour Science 81 (2002), p. 73-88
- Schmid, Doherr & Steiger - *The influence of the breeding method on the behaviour of adult African grey parrots*. (2005)
- R. Wanker - *Socialization in spectacled parrotlets (Forpus conspicillatus): how juveniles compensate for the lack of siblings*. Acta ethologica 2 (1999), p. 23-28